

**Ruperti Abbat̄is Tvitiensis, Summi Disertissimi = [miq[ue]
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. II. Hec dicit dominus. Sup[er] tribus sceleribus Moab, [et] sup[er]
quatuor non conuerta[m] eu[m], eo q[uod] ince[n]derit ossa regis Jdumeę
vsq[ue] ad cinere[m]. Et mitta[m] igne[m] in Moab, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

crudele hoc, sed iustum fuit, quia sicut fecerunt ita reddidit eis. Porro filii Ammon hoc fecisse
 videntur, regnare Saul, quoniam ascendit Naasammonites & pugnare cepit adversum Iabes Ga
 laad, supplicatibusque ac dicentibus, habeto nos foederatos & serviemus tibi. In hoc (inquit) fe
 ria vobiscum foederatus, ut eruat omnia vestra oculos dextros. At illos percussit Saul, & dispersi
 sunt, ita ut non relinqueretur ex eis duo pariter, & nihil tale tunc fecisse legitur filii Ammon
 quod tanta prophetici spiritus confirmatione sit dignum. Arbitramur ergo prophetam superiorem ma
 gis respexisse historiam, scilicet ad tempora iudicium, quoniam Iepthe expetitus est, ut filios Israel iudi
 caret, eo quod vir fortissimus atque pugnator esset, natus de Galaad. Tunc siquidem iratus dominus
 tra filios Israel, tradiderat eos in manus Philistinum & filiorum Ammon, afflictique sunt & ve
 hementer oppressi per annos octodecim. Pugnabant (inquit scriptura) filii Ammon contra Israel,
 afflictusque est Israel nimis. Quibus acriter instatibus, perrexerunt maiores natu de Galaad,
 ut tollerent in auxilium Iepthe. Cetera legentibus, & disceptatione Iepthe contra filios Ammon
 vehementer perspicitibus claret, quod afflictione illa fecerint filii Ammon maxime in Gala
 ad, & inter cetera pregnantes quibus dissecuerunt, licet hoc ipsum verbum non ibi scriptum sit: & quod ita fe
 cerint, ad dilatandum terminum suum. Mandati namque Iepthe regi filiorum Ammon ac dicenti, quid
 mihi & tibi est, quia venisti contra me, ille respondit, & falsum locutus est, quia tulit Israel terram meam
 quoniam ascendit de Aegypto ad finibus Arnon usque in Iaboc atque Iordanem. Propterea comminatur
 dominus succedere se ignem in muros Rabath, quae fuit metropolis Ammonitarum, ut devorent aedes
 illius in clamore & in ululatu vincetis exercitus, in die commotionis & turbinis, quoniam captivi es
 eius Nabuchodonosor vincete ducent, & idolum Ammonitarum, quod vocatur Melchon, id est rex
 eorum feret in Assyrios, & principes eius pariter abducent. Eodem modo quo cetera super genera
 tionem illam sapienter, ista quoque venire habebat quae fecerunt filii Ammon: & iccirco quod ait dominus, super
 tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum, referendum est ad verticem Carme
 li (de quo dictum est) & propter fastidium vitandum non totiens oporteret replicari, nisi memoriae
 uideret expedire legentis. Sequitur. **Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus Mo
 ab, & super quatuor non convertam eum, eo quod inciderit ossa regis Idumaeae usque ad cune
 re. Emitta ignem in Moab, & devorabit aedes Carioth, & morietur in sonitu Mo
 ab & clangore tubae, & disperdat iudicem de medio eius, & omnes principes eius cum eo,
 dicit dominus. De Moab & Ammon, maximeque de Edom iam dictum est, quoniam recte arguatur
 sceleris, pro eo quod contra Israel de Aegypto ascendente inimicitias exercuerunt, cum essent caro
 ne propinqui. De isto gentibus quod sit dictum, eo quod inciderit ossa regis Idumaeae iam sepulti (quod
 cum Ioram rege Israel & Iosaphat rege Iuda ascendere adversum Moab) in ultione doloris ad
 Moabitis postea fuisse commissa atque successa. Haec Hebraeorum traditio est. Ob hanc ergo inquit
 vult causam deus missurum dicit se esse ignem in Moab, quoniam nomine uel metropolis Moabitarum uel
 universa significat provincia, ut devoret aedes Carioth, quod nomen est civitatis. Verum hoc pa
 rum videtur ad magnitudinem propheticae dignitatis, ut quod spiritus sanctus loquitur in eis, ex opinio
 ne tamen Iudaica & non ex sanctis comprobatur scripturis. Aliud ergo quoniam incidium quod fecerit
 Moab, facta referente scriptura, legimus in libro Numerum. quia Balach filius, Sepphor, rex Mo
 ab, misit & accessit Balaam filium Beor ariolum, ut veniret & malediceret Israel. Quod cum il
 le, deo prohibente, facere non posset, tandem dixit. Veruntamen perges ad populum meum dabo con
 siliu, quod populus tuus huic populo faciet. Postmodum scriptum est, & fornicatus est populus cum filiabus
 Moab quod vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adoraverunt deos earum, initia
 tusque est Israel Beelphegor. Magna illud fuit incendiium, magna libidinis flamma, quae concrema
 vit populum. Et quod illi homines siue illae filiae Moab, nisi regis Idumaeae ossa fuerunt? Quis enim est rex
 Idumaeae, nisi spiritus superbiae, quae dicant super omnes terrenos, id est deditos cupiditati terrenae, secundum no
 men Idumaeae? Nam quod per spiritum superbiae pervenerint ad illud incidium carnis suae, unus pro exem
 plo est, de quo scriptura refert. Et ecce unus de filiis Israel intrauit coram fratribus suis ad scortum
 eum Madianite, videte Mose & omni turba filiorum Israel, quae flebant ante fores tabernaculi.
 Magna nimirum erat peccitatis & superbiae, tali in tempore, cum iam dixisset dominus ad Mosen. Tolle cum
 eos principes populi, & suspede eos contra solem in patibulum, itaque Mose ad iudices Israel, occi
 didit unusquisque proximos suos, quae iniati sunt Beelphegor, & ob istam causam sterneret filii Israel
 ante fores tabernaculi, magna (inquit) erat procacitatis, & intolerabilis superbiae, virum ad scortum iam
 O 2 grediatur**

1. Reg. 11.

Iud. 11.

CAP. II.

4. Reg. 3.

Num. 22

Num. 25

Rex Idumaeae spiritus superbiae.

COMMENTA RVPER ABBA LIB I

gredi in contemptu ire celestis, uidentibus cum eis. ¶ Quo ergo melius noie dignitas ppe-
 tici spūs fornicatores eiusmodi nūcuparet, q̄ ossa regis Idumęa. Nunqd filios Israhel de-
 buit nūcupare? Et qdē ambobus, scilicet Balaā & Balac cōmune cōsiliū, et una fuit inter-
 tio, incendere filios Israhel, sicut in Apocalypsi comemorat dicēdo, q̄a habes illic tenētes
 doctrinā Balaam, qui docebat Balac mittere scandalū corā filijs Israhel, edere & fornicari
 sed nō ita scandalizare ip̄os potuit filios Israhel, sicut scandalū mittere coram filijs Israhel.
 Aliud nāq̄ est scādālū uidere corā se, aliud scandalizari, & ardētis scādalo libidinis in flāma
 ri. Vnde sicut hi qui eiusmodi scādalo nō utunt, recte mēbra dicūtur & sunt Christi regio
 glorię, sicut econtra illi qui taliter scandalizati uel succēsi sunt mēbra dicunt, & sunt prin-
 cipis huius mūdi regis Idumęa. Cōuenientius aut̄ hic dicūtur ossa q̄ mēbra, licet & mēbra
 sint uel habeāt ossa, q̄a uidelicet ignis genuin⁹ ossibus ac medullis insitus est, q̄ tūc adhibita
 foris palea, scilicet filiabus Moab & Madian, illicito flāmauit incēditio. Tale nimis facile
 incēdiū scelus est, ea p̄sertim intētionē, ut offensus recederet deus ab Israhel, & p̄ hoc
 ete redarguit, ut sceleratus Moab. At uero ut iuxta supra dictā Hebręorū opinionē, ossa
 mortui hois igne materiali usq̄ ad cinerē incenderet, nescio utrū pro magno haberi potue-
 rit scelere, cū tere apud oēs gētes solēne fuerit, corpora mortuorū usq̄ ad cinerē cōburere
 cineresq̄ ip̄os sepelire. Hinc & sepulchra dicūtur busta, uidelicet à cōbustione ut combus-
 storū cadauerū cōtinerēt reliquias. ¶ Rursus ad illā generationē q̄ dñm crucifixit, propter
 qd̄ & omnia mala p̄teritā generationū uenire debuerūt sup̄ eā, istud quoq̄ scelus talis in-
 cendiū p̄tinere nō dubiū ē. Ip̄i em̄ & Moab & Idumęa recte dicunt et sunt. Moab quippe
 interpretatur ex p̄te: q̄ aut̄ ip̄i ex patre sint uel fuerint dñs ostendit dicēs. Vos ex p̄te diabolo
 estis. Ip̄i incēderūt ossa regis Idumęa, imō et ossa ip̄i regis fuerunt Idumęa, regis omniū
 filiorū terrenitatis & superbīę ossa incēsa libidinis igne, testante Esaia q̄ generationē illam
 p̄spiciēs. Audite (inqt) uerbu dñi principes Sodomę, p̄cipite auribus legē dei mei p̄p̄ta
 Gomorę. Idcirco sicut peccati Moab plenitudo, ita et p̄cne eiusdē sup̄ generationē illā
 uenit adimpletio. Nā q̄ dicit, et mittā ignē in Moab, et deuorabit eades Carioth, qd̄ non ē
 e at ciuitatis in Moab, et moriet in sonitu Moab, et clangore tubę, et disperdā iudicem de
 medio eius, et oēs principes eius interficiā cū eo. Quis nesciat totū Romano pactū esse re-
 cidio: De tribus sceleribus et de quatuor et de eo qd̄ dicit, nō cōuertā eū, et sepe dictū et se-
 repetere fastidiosum ē. Sequitur. **Hęc dicit dñs. Super tribus sceleribus Iuda, et**
super quatuor nō cōuertā eū, eo quod abiecerit lege domini, et mādāta eius nō cō-
stodierit. Beceperūt em̄ eos idola sua, post que abierūt patres eorū. Et mittā ignē
in Iuda, et deuorabit eades Hierusalē. Ecce et in isto nulla est distinctio gētilis et la-
dei. Sermo diuinus, iudex æquus, nulli p̄sone parcit, dū Iudę eque ut Syriū, ut Allophylū,
ut Tyriū, ut Idumęū, ut Ammonitē, ut Moabitē, librata ferit sententia iuditi, nec in p̄cna
disiūgit, quos culpa coniūxit. Quod si subtilitas q̄ritur rationis, q̄s dignius debet puniri, q̄
illi, qui nō tantū naturalē, ut ceterę gētes, sed scriptā q̄q̄ legē accepit: Vnde notādū, qd̄ p̄-
dictis gētibus nō exprobrat abiectionē legis deie, et cōtemptū mādatorū illius, sed uoluptate
nē p̄p̄ricū uiscep̄, et quod sine affectione, absq̄ misericordia, cūcta crudelia fecerint, nullū
habentes respectū cōmunis humanitatis, nullū saltē attendētes affectū notę p̄p̄nquitatē
Iudę aut̄ exprobrat q̄ abiecerit legē dñi, et mādāta eius non custodierit. Quę quia abiecerūt,
atq̄ cōtempserūt ordinē et uia, deceperūt eū Idola sua. Quāuis em̄ dicit, deceperunt eū Idola
sua, nihilominus et illud cōstat, q̄a nō poterat ante ab Idolis decipi, nisi legē dñi repulisset,
et mādāta eius nō fecisset. Hęc sunt Idola, post que abierūt p̄tes eorum in Aegypto, bonū
Aegypti simulachra fugiētes et adorantes Beelphegor, et colentes Astaroth et Baalim.
Nec uero leuiter decepti fuerūt, sed adeo pro Idolis suis insanierūt, ut p̄phetas occiderent
reges eorū, et sanguine innoxio repletēt Hierusalē usq̄ ad os. Vnde et cōminatur dñs, in Iu-
dā se ignē fore missurū, q̄ deuoret eades et sūdāmētā Hierusalē, qd̄ et factū ē. Quod si oīa ue-
nire debuerūt sup̄ generationē illā a sanguine Abel iusti (sicut iā sepe diximus) quāto magis
ista, quę hic Iuda fecisse culpatur: Nempe ita diximus et dicimus, omnia uenire super ge-
nerationē illā, quę passi sunt sancti à sanguine Abel iusti, q̄buscūq̄ gētibus uel hoibus san-
guinē iustū effundentibus, Vt illū maxime sanguinē, quē Iuda effudit, illuc redū dare non
 ignē

Judæi carnales dicuntur Moab.

Iohan. 8.

Esaia. j.

4, Reg. 27.

ignoremus. Vtrunq; nāq; dixit dñs. Væ (inquit) vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui
 & difficatis sepulchra prophetarū, & ornatis monumēta iustorū, & dicitis: Si fuissetis in die
 bus patrū nostrorū, nō essemus socij eorū in sanguine prophetarū. Itaq; testimonio estis vo
 bismetipsis, quia filij estis eorū qui prophetas occiderūt. Et vos implete mensurā patrū ue
 storū, serpētes, genimina viperarū. Hoc nimirū generatiōi illi dixit de patribus illis, quorū
 & secundū carnē & secundū iniquitatē posterī siue hæredes homicidæ Iudæi fuerūt: qui ip
 sum, qui hæc loquebatur, postea Christū occiderūt. Iterū ut ueniat (inquit) sup uos ois san
 guis iustus qui effusus est sup terrā à sanguine Abel iusti, &c. Prius nimirū fusus fuit sang
 uis Abel iusti, q̄ fierēt patres, quorū de carne genitos se esse gloriatur Iudæi. Ergo & cæ
 terarū gentiū, de quibus iā supra dictū est, & Iudæ, de quo nunc sermo est, scelera uel ma
 la super generatiōē illā uenire debuerūt. Igitur super tribus sceleribus Iudæ, & super qua
 tuor non conuertā eū, id est, iniquū filiorū coetū, qui per uerticē Carmeli designatur, dere
 linquā propter scelera patrū, quorū ipsi mensurā impleuerūt, factū est & qd̄ hic in prophe
 ta dicit dñs: Mittā ignē in Iudā, & deuorabit a des Hierlm̄, & qd̄ p̄ semetipsum ait idē dñs,
 Ecce relinquet vobis domus uestra deserta: & fere nemo est q̄ hoc factū eē nesciat. Sequitur.
 Hæc dicit dominus. Super tribus sceleribus Iſrahel, & super quatuor non con
 uertā eū, pro eo quod vendiderit argento iustū, & pauperē pro calciamētis, qui cō
 terunt sup puluere terre capita pauperū, & uia humiliū declinant, & filius ac pater
 eius introuerit ad puellā ut violarent nomē sanctū meū, & super uestimētis pigne
 ratis, accubuerūt iuxta omne altare, & uinū damnatorū bibebāt in domo dei sui. I
 Circa montē Carmeli arduā quasi ascēsus uia terimus, totiens eundo & redeūdo illuc, quo
 tiens dicit dñs, nō conuertā eū super tribus & quatuor sceleribus. Deniq; ubicūq; uel quo
 tienscūq; in hoc ordine scelerū siue sceleratorū, nō cōuertā eū, audiuimus siue legimus: mō
 tē Carmeli, qui in exordio p̄scriptus est, subintelligimus, p̄ quē & superbiā significari dixi
 mus Iudaismi carnalis, secundū nomē ipsum Carmeli, qd̄ interpretat scientia circūcisionis,
 maximeq; illā generatiōē, q̄ saluatore crucifixi. Sequētē nos lectore (si qs̄ est q̄ legēdo ser
 uatū, uel sequēdo hæc legere uelit) fatigatū esse arbitramur, dū toties ad eundē Carmeli uer
 ticē reuertitur: uelut si alte subrectū & nubibus imminēs castrā, in mōtis uertice, toties ad
 re cogat anhelō spū. Verū quisquis ille est, æq; animis ut sit rogamus, iā finis est, circūdu
 ctione hac uel recurſu nō fatigabitur ulterius. Sup tribus (inquit) sceleribus Iſrahel, & super
 quatuor nō conuertā eū. ¶ Memores propositi iā nos esse cōuenit, quo initio prophete hu
 ius p̄missus, tūc dicitur esse nos cur terræ motus fecerit mentionē, quādo pro necessitatē
 mystici sensus inueniendi scrutaremur Carmeli uerticē, uidelicet ubi p̄missio, uerba A
 mos, q̄ fuit in pastoralibus de Thecæ, q̄ uidit sup Iſrahel in diebus Ozia regis Iudæ, & in
 diebus Hieroboam filij Ioas regis Iſrahel, subiunxit atq; ait, ante duos annos terræ motus.
 Tunc Hebræi terremotū accidisse memorāt, qñ Ozias rex Iudæ indebitū sibi uendicans sa
 cerdotiū, lepra in fronte p̄cussus est. In cōmemoratione ergo terræ motus mentionē q̄q; fe
 cit lepræ illius. Cur hoc? Iccirco uidelicet, q̄ frons Ozia regis, q̄ sublimior atq; erectior ē
 pars corporis idem significat qd̄ hic uertex Carmeli, & lepra frontis, id est, qd̄ siccatio uer
 ticis Carmeli, scilicet abiectiōē supbiētis & elatæ generatiōis q̄ dñm crucifixi. Sicut i Ma
 ria sorore Moſi, qñ cōtra Moſen supbiēdo murmurauit, & ob hoc plaga lepræ p̄cussa ē, ita
 & in rege Ozia, q̄ sacerdotiū supbiēdo usurpauit, & ob hoc lepra in fronte p̄cussus est: una
 eadēq; significatiōe supbiētis illius generatiōis. Differt tñ in eisdē significatiōe pestis eiusdem.
 Maria nāq; propter lepræ immūditā separata septē diebus extra castra, & postea reuocata
 recipiēdā nouissime significat synagogā, ab infideiuitatis lepra curatā, cū plenitudo gentium
 intrauerit, sicut ap̄tus ait: Ozias aut̄ leprosus p̄manēs usq; ad diē mortis suæ, incurabile signū
 ficat peccatū eiusdē synagogæ pro parte illius sæpēdictæ generatiōis & oim Iudæorū q̄ nūc
 interim uita excedūt, leprā habetes p̄petuā: nec in hoc seculo nec in futuro curandā. Et O
 zias quidē fortitudo dñi interpretat, sed hoc nomē generatiōi illi nō nisi p̄ antiphrasim, siue
 p̄ironiā cōgruit, q̄ fallitur quasi fortiter agēs, dū blasphemādo Christū, deo sese obsequiū
 præstare profiteat, filius eius Ioathan, qd̄ interpretatur dñi cōsummatiō siue p̄fectio, regens
 domū regis leprosi, iuniorē significat ex gētibus pplm̄ cōsummatæ & p̄fectæ fidei, cui datū
 est regnū

Mat. 23

Terræmotus
 p̄ Amos

2. Para. 26

Num. 12

Ro. 16

Mac. 12

COMMENT· RUPER· ABBA· LIB· I·

Mat. 27. est regnū dei, sicut p̄dixerat dñs. Auferet à uobis regnū dei, & dabitur gēti facienti fructum eius. Nec illud à mysterio uacat, q̄ illa plaga lepræ in summitate regię frontis cū terræ motu accidit. Sic etem̄ qñ infelix generatio tali sese lepra dānauit, dicēdo, Sanguis eius super nos & sup filios n̄ros, dño postmodū sp̄m tradēte, terra mota est: & deinde ad excidiū gētis eiusdē Romanus orbis cōmotus est. Interim cōstat prophetā, synagogæ unā eandēq̄ abiectionē propter superbā paucis in uerbis, & p̄ leprā regię frontis, & p̄ siccitatē denotasse y-

Mat. 27. ticus Carmeli. Sunt autē duo montes qui uocātur hoc noie, alter in quo fuit Nabal Carmel maritus Abigail, ad australē plagā: alter iuxta Ptolomaidē, mari imminēs, in quo Helias propheta flexis genibus pluias impetrauit. Carmelū hūc, ubi post siccitatē trium annorū, & semissis pluiua data est, hic placet intelligi. Nec em̄ dubitandum est spiritū sanctum in p̄pheta loquentē, rem gestā respexisse illius miraculi, quod ante annos nō ualde multos acciderat filiis Israhel, nimirū in figura, sicut & cætera fere omnia. Quid em̄ fuit, quod Helias cœlū clausit, nisi quia Chrūs Aploꝝ ora synagogæ peccatrici occlusit, & populo, qui illū reiecit & recessit, relicta illis siccitate & fame audiendi siue intelligēdi uerbū dei? Itē qd est, qd rursus orante Helia in uertice Carmeli, facta est pluiua grandis, nisi q̄ rursus recipiet Israhel rorē fidei, pluiūq̄ salutis, cū plenitudo gentiū uenerit? Tanta nūc interim est infidelitatis siccitas, quantā merētur sceleratitia, & quatuor totiens hic repetita: quæ cum septem sint, illos arbitramur esse spūs, de quibus in euangelio dñs, p̄missio, cū immundus spūs exierit ab homine, ita conclusit. Et tunc uadit, & assumit septem alios spūs nequiores se, & ingressi uabunt ibi. Item, pœna propter eandē infidelitatis siccitatē tanta est, quantā intelligi oportet per septem ignis uindictas in hac lectione ordinatas, pœna uniuersalis, pœna interminabilis, secundū significationem numeri septenarij, numeri insolubilis. Quia uidelicet, sicut scelera omniū gentiū, sic & uindictæ super illam generationē uenerunt omniū gentium, quæcūq̄ sanguinem iustū fuderunt. Notandū quippe, q̄ tantum hic in octauo loco, cū dicitur super tribus sceleribus Israhel, non repetitur uindicta ignis, ut (sicut iam dictum est) tantūmodo septem sint quo numero solet uniuersitas significari. Simulq̄ sciendū, septem tantūmodo gentes hic esse nominatas, quia uidelicet Iuda & Israhel gens una est natura, sed scismate diuisa, ex quo scidit Hieroboā decem tribus à domo Dauid, & à regia tribus Iuda. Ad illā maiore scissionis partē, id est, ad decē tribus quæ uocātur Israhel, hic propheta missus erat, & iccirco ultimū posuit Israhel, q̄ de illo uel cōtra illū plura dicturus est. Septē igitur gentes, septem gentiū scelera, septemq̄ scelerū uindictas igneas hæcenus pro posse transegimus: nunc tandem causas Israhel in iudicio domini audiamus. ¶ P̄missio, ut in cæteris, super tribus sceleribus Israhel, & sup quatuor non cōuertam eū, protinus ad

Carmelus duplex
J. Reg. 25.
J. Reg. 18.

Mat. 12.
Septē uindictæ ignis, iuxta septē gentes hic politas.

Scelera Isr.

Vendit pro argento iustū. Gene. 37.

Pro eo q̄ uendiderit pro argento iustū, & pauperē pro calciamentis, qui cōtriuuit sup uerē terræ capita pauperū, & uia humiliū declināt, & filius ac pater eius introierūt ad puellā ut uiolerāt nomen sanctū meū, & sup uestimentis pigneratis accubuerūt iuxta omne altare & uinū damnatorū bibebant in domo dei sui. Mirū fortasse cuius uideatur, quod in exordio scelerū Israhel, aliud ponere maluit, q̄ illū (quo sordebat tunc temporis Israhel idolatriæ cultū, præsertim, cū præter cætera nimis graue atq̄ irremediabile esset scandalū in uitalis, quos fecit Hieroboā: à quo peccato post illū nullus recessit regū Israhel: At uero pulcherrimū & ualde ordinatū est, hoc primū poni, q̄ uendiderit argento iustū, quia uidelicet primū in illa domo peccatū hoc admissum est, qd filij Iacob (qui & Israhel) uendiderūt Ioseph fratrem suū. Tunc utiq̄ uendiderūt argēto iustū, & in illa nimirū uenditione duplex fuit culpa, q̄ & frater eorū, & iustus erat. Vendiderūt autē eū uiginti argēteis. Quantū erat hoc tot fratribus pro precio fratris iustū: Cū em̄ decē essent ipsi uēditores, undecim (Beniamin qui p̄p̄ duodecim, idēq̄ paruulus, nō erat illic) nō nisi duo argētei potuerunt obtingere singulis. Bene ergo, cū dixisset, q̄ uendiderūt iustū argēto, addidit, & pauperē pro calciamentis, quia uidelicet uix calceos, qui ualerēt, cōparare sibi potuerūt singuli de precio tantæ uenditionis. Hoc scelus sic inceptum in illa gente, in tantū processit, ut Christū summe iustū & sanctū sanctoꝝ, Iudæi & uenudari persuaderent & ipsi emerent triginta argenteis, quo uidelicet precio cū referente Iuda recepissent eos, non potuissent saltem Caiphas, pōtifex illius anni, satis insigniter calciari. At uero potuerūt oēs exinde discalciari, p̄dendo locū & gentem & gloriā

& gloria tēpli, qua incedebāt nimis superbe calciati, Prosequēs propheta, Qui cōterūt (ait) sup puluere terræ capita pauperū, & uia humiliū declināt: Hoc facere nimirū superboꝝ ē: p̄sertim cū manifeste prohibeat lex pauperē opprimi. Lex (inquā) primū data illis, q̄ maxime pauperes fuerant, & p̄ misericordiā dei de Aegypto paupertatis camino exierant. Hoc fecerant ipsi Aegyptij, subigēdo eos operibus duris luti & lateris, & cōtruerāt capita ipso rū sup puluere terræ, id est, plusq̄ puluere terræ. Illoꝝ uidelicet Aegyptioꝝ fuerat, uia humiliū declinare, qd̄ pulchre & breuiter scriptura innuit, dicēte Ioseph. Cū (inquit) uocauerit uos Pharaō & dixerit, qd̄ est opus uestrū, respondebitis, Viri pastores sumus serui tui ab infantia nostra usq; in p̄sens & nos & patres nostri. Hæc aut̄ dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen, quia detestantur Aegyptij oēs pastores ouiuū. Nonne etgo ipsi in Aegyptios cōuerſi sunt, cōterēdo capita pauperū, & declinādo uia humiliū? Nēpe & illud scelus apud eos in tantū processit, ut Christi pauperis & singulariter humilis caput & frontē lingua iniuriōsissima, nimisq; cōtumeliosa uerberarent & cōtererēt, Exēpli gratia, cū dicerēt: Vnde huic sapiētia hæc, & uirtutes? Nōne hic est fabri filius? Nōne mater eius dicitur Maria? & fratres eius Iacobus & Ioseph & Symon & Iudas? & sorores eius apud nos sunt? & his similia: & filius (inquit) ac pater eius introierūt ad puellā, ut uiolarent nomen sanctū meum: & hoc nimirū scelus est & abominatio detestabilis, damnata p̄ iustā sententiā legis dicentis: Qui dormierit cū nouerca sua, & reuelauerit ignominia patris sui, morte moriantur ambo, sanguis eorū sit sup eos. Hoc primus in illa gente fecisse legitur Ruben, qui abiit & dormiuit cū Bala concubina patris sui. Verū hoc patri quoq; imputari non potest cū dicatur, & filius ac pater eius introierūt ad puellā, ut uiolarent nomen sanctū meū, quia solus filius hoc scelus perpetravit, pater aut̄ iniuriā passus est, & ipse uindicauit. Effusus es (inquit) sicut aqua non creſcas, q̄a alcēdisti cubile patris tui, & maculaſti ſtratū eius. Porrō scelus hoc ipsum in posteris non dubiū est excreuisse, cū prouidens Eſaias dixerit illos principes Sodomoz & populū Gomorrhæ. Nempe nihil eoz, quæ fecerant Chananæi, p̄terierunt Iudæi. Alioquin nō eos euomuiſſet terra illa sicut & Chananæos euomuerat deo iudice: q̄ ubi hoc scelus, ut cetera, interdixit, tandē ait, Custodite leges meas atq; iudicia, & facite ea, ne uos euomat terra, ad quā intraturi eſtis & habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationū, quas ego expulſurus ſum ante uos. Omnia em̄ hæc fecerunt, & abominatus ſum eas. In hoc scelere uiolationē aſſerit eſſe sancti nominis sui, quia uidelicet ſcedare patrē ſceditate eiufmodi, sicut Abſolon quoq; ſcedauit patrē ſuū Dauid, uiolare eſt nomē sanctū eius, ex quo oīs paternitas in celo & in terra nominat. ¶ Et sup uestimētis (ingit) pigneratis accubuerūt iuxta omne altare. Nimirū pignus paupis saltē retinere, cōtra legē eſt. Nā in lege dñs dicit, Sin aut̄ paup eſt, nō prouocabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei añ ſolis occaſum: ut dormiens in uestimēto ſuo bñdicat tibi, & hab eas iuſtitia corā dño deo tuo. Quāto magis ſcelus eſt ſup uestimētis pigneratis accubare, et hoc iuxta omne altare? Duplex nāq; crimē in hoc de notatur, ſcilicet et turpitudō libidinis, et ſeruitus idolatriæ. Intelligitur nāq; qd̄ paſſim habētes altaria, ſingētes uituloꝝ ſimulachra, et adorātes Beelphegor, et colentes Aſcaroth & Baalim, cæteraq; deoz & deaz portēta, funibus tenderēt uestimēta pignerata iuxta omnium illoꝝ altaria, et facerēt perapetaſmata. i. uelamina, q̄ fornicātes in tēplo nullus poſſet aſpicere, et inebriati ac libidini ſeruiētes, etiā ipſum uinū qd̄ bibebāt, nō de proprio labore, ſed de calūnijs emerēt. Vnde et protinus ait, et uinū damnatoꝝ bibebāt in domo dei ſui: Hoc faciebant in phano dei ſui, ut quos putabāt deos, turpitudine ac ſtupris polluerēt. ¶ Huius quoq; ſceleris mēſurā in uestimētis pauperū detinēdis Iudæi ſic impleuerūt, ut ſaluatorē tradētes, ſcripturā pariter implerēt dicentē. Diuiſerūt ſibi uestimenta mea, et ſup uestimēta mea miſerunt miſerūt fortē. Tunc uinū quoq; damnationis eius biberunt, iuxta quod ipſe in pſalmo cōqueritur dicens. Et in me pſallebant qui bibebāt uinū. Neq; em̄ dubium eſt, ſeniores illos et pontifices ebriofos, maximeq; illa nocte paſchali ebrios, cum dominū noſtrum cepiſſent, quaſi pro uictoria lætos, ſcœcūdioreſ ſibi inuicem propinaſſe calices, et eo cuiq; alacrius uinum porrexiſſe, quo uiſus fuiſſet properantior atq; promptior miniſter illorum, pro ſacilega illorum uoluntate, ad comprehendendū illum, ad tenendū illū, ad cōhortandū ſocios, ut caute ducerēt illū, ad inſultandū illū, ad cōgratulandū principibus ſup hoc q̄m

Exo. 1.

Gene. 4.

Matth. 13.

Leui. 20.

Gene. 35.

Gene. 49.

Leui. 18.

2. Reg. 16.

Eph. 5.

Deut. 24.

Duplex ſcelus in ueste pignerata.

Pſal. 21.

Pſal. 69.

COMMENT. RVPER. ABBA. LIB. I.

hoc quasi uictoribus magnis. Sequitur. **L**. Ego autem exterminavi Amorræum a facie eorum, cuius altitudo cedrorum altitudo eius, et fortis ipse quasi quercus, et contriui fructum eius desuper, et radices eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra Aegypti, et eduxi vos in desertum quadraginta annis, ut possideretis terram Amorræi, et suscitavi de filiis uestris in prophetas, et de iuuenibus uestris Nazareos. Nunquid non ita est filij Israhel, dicit dominus? Et propinabatis Nazareis uinum, et prophetis mandabatis, dicentes me prophetetis. Mira & terribilis oppositio. Quoru[m] em̄ tēdit hæc p̄ oppositionē facta, exterminatiōis Amorræi & altitudinis eius cōmemoratio, nisi ut ostēdat deus se se ex aduerso stare, & repugnātē esse declinātib[us] uia[m] humiliū, & p̄ supbiā cōterentibus capita pauperū, quo pro scelere arguit Israhelē factū de paupere superbū. Ego autē (inqt) exterminavi Amorræū. Vtq[ue] poterat dicere, ego autē propter supbiā de celo dei cecidi diabolū, Amorræus nāq[ue] amaricans interpretat[ur], & diabolū significat, q[ui] totus felle odij & ois nequitia[m] semp[er] & incurabilis est amarus, omniq[ue] dulcedini diuinitatis oino cōtrarius. Hunc talē Amorræū nimirū deus exterminauit, de terminis suis eiecit, & exterminatiōis eius immutabilē tenet sniam, dicens in psalmo: Nō habitabit in medio domus meæ q[ui] facit supbiā. Nā ne dubites quē dicat Amorræū illū, inq[ui]t, cuius altitudo cedror[um] altitudo eius. Profecto illū esse diabolū alius propheta testat[ur], dicens Pharaoni in sermone dñi. Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce Assur q[ui]s cedrus in Libano, pulcher ramis & frondibus nemorosus, excelsusq[ue] altitudine, & inter cōdensas frondes elatus est cacumē eius. Et subinde, cedri non fuerūt altiores illo in paradyso dei, abietes nō adæquauerūt summitatē eius, & platani nō fuerūt æquales frondibus illius. Omne lignū paradyssi nō est assimilātū illi. Ergo hic Amorræus diabolus est, cuius erat typus ille Amorræus, quē occidit Israhel, uiuēte adhuc Mose, cuius & Psalmista meminit dicēdo. Et occidit reges fortes, Seon regē Amorræor[um], & Og regē Basan. Isti duo reges fuerūt Amorræor[um], quoru[m] Moses in Deuteronomio reminiscēs: Solus, inq[ui]t, Og rex Basan restiterat de stirpe gygantū. Monstrat lectus eius ferreus, q[ui] est in Rabath filior[um] Ammon, nouem recubitus habēs longitudinis, & quatuor latitudinis, ad mensurā cubiti uirilis manus. Vtrotūq[ue] remissici cōuenit hic in uno Amorræi no[m]i[n]e, scilicet & hominis regis supbi, & diaboli omninē gis ac principis: cuius nimirū altitudo quasi cedror[um] fuit, imō & cedrus omnibus in paradyso dei, id est, cū ceteris angelicis potestatibus altiorē se esse uoluit, & fortis ipse quasi quercus, quia uidelicet sub deo stetit & creatori suo cōtempnit esse subditus. Mira igitur (ut iā dictū est) & terribilis oppositio, cū p̄missio p̄c̄c̄o supbiā Israhel declinātis uia[m] humiliū. Ego (inqt) exterminavi Amorræū, &c. Per hoc em̄ terribilē innuit, q[uo]d elati in supbiā infelices Iudæi, iniudiciū inciderēt diaboli, sicut & Amorræus homo, q[ui] ut iā dictū est) typus erat diaboli, q[ui] scilicet auferret illis regnū dei, de q[ui] Amorræus diabolus excedit, & tollerēt eis locus siue terra, unde Amorræus homo deo exterminātē disperijt. Cū itaq[ue] dicit, ego exterminavi Amorræū, subintelligendū est, & mutabilis nō sum, & ea quæ destruxi, nō reedificabo, ita ut qui superbos exterminare cōsueui, uobis superbientibus & uia[m] humiliū declinātibus, nūc tunc re incipiā, pro eo q[uo]d secundū carnē filij Abraham estis. Non erit ita, sed sicut Amorræo, id est amaricante diabolo, propter supbiā deiecto, multas mansiones in domo patris mei suscipi tandis de terra humilibus, reseruauit: & sicut p̄cusso homine Amorræo & gigante superbo patribus uestris, cū essent pauperes & humiles terrā eius dedi, ita uobis, q[ui] uia[m] humiliū declinatis, regnū dei auferetur, & dabitur genti humili facienti fructus eius: & locus quoq[ue] uoster terrenus & gens simul auferetur. Nomen quoq[ue] Amorræi, id est amaricantis, nōne Iudæo cōgruit, qui totus in felle positus amaritudinis, sicut ipse Chrs̄s ait, & Chrs̄tū cuius opera uidit & audiuit, & deū patrē eius odit. Vt q[ui]q[ue] uindictā, unde iā p̄fati sumus, breui uerbis p̄ similitudinē altitudinis cedri, siue quercus se se intendere significat, cū subiungit. Et contriui fructus eius desuper, & radices eius subter. Fructus em̄ Iudæici populi desuper, cetera scilicet suā fuere dona dei: & radices eius subter, terrena fuere bonā, in q[ui]bus cordis radicē fixit, q[uo]d facere nō debuit: & hunc utrunq[ue] fructū dominus cōtriuuit quia (sicut iā dictū est) utraq[ue] bona perdidit. In illo Amorræo, cuius terram ad tempus possedit: ita & fructus contritus est, pariter & radix, ut non solum terra eius tolleretur, sed & ipse ferro succideretur, & omnia postea

Amorræus, diabolus.

Psalm. 100

Ezech. 31.

Psalm. 134

Deute. 3.

Fortes quasi quercus.

Mat. 21.

Iohan. 17.

posteritas eius deleri iussa est. Porro & Amorraei diaboli tunc fructus desuper cõtritus est, qm̄ de celo in huc aerẽ deiectus est: tunc aut radices eius cõteretur subter, qm̄ de isto q̄q̄ aere siue mudo, ubi male fructificat, imperfidõz cordibus penitus euellit, & in infernũ precipitabitur. ¶ Vtraq; bona, q̄ Iſraheli cõtulerat, quãq; propter superbiam ablaturus erat, hoc mō in gratis cõmemorat. Ego sum (inqt) qui ascẽdere uos feci de terra Aegypti, & eduxi in desertũ quadraginta annis, ut possideretis terrã Amorraei. Hoc nãq; beneficiũ terrenũ est. Et suscitauit de filijs uestris prophetas, & de iuuenibus uestris Nazaræos. Hoc beneficiũ celeste est. Nazaræos, id est, sanctos & prophetas de illa gẽte dñs q̄ multos suscitauit, qui fecerunt fructũ regni dei. Quis hoc negare possit? Vtiq; nemo. Iccirco fidenter interrogat. Nũquid nõ ita est filij Iſrahel, dicit dñs? Sciens q̄ illi respondere non possunt aliud, nisi quia ita est. Vtrunq; (sicut iam supra dictũ est) perdidit, scilicet & celeste dei regnũ, de quo est multiplicitas prophetarũ & Nazaræorũ, id est, sanctorũ: & eũ, qui fuit Amorraei, locũ terrenũ. Verũ illa dona regni dei, sicut nemo inuitus, nemo nisi uolens amittit: ita nec illi, Volentes nanq; amiserunt, uolentes reppulerũt. Hoc est quod cõtinuo sequitur, & propinabatis Nazaræis uinũ & prophetis mandabatis dicentes, ne prophetetis, Nazaræis nanq; habetibus super se cõtinentiã uotũ, propinare uinũ & uoti reos facere, satis pro argumento est, nullũ uelle habere sanctũ: & prophetis mandare ut non prophetarent, hoc nimirũ erat, non solũ loqui, sed etiam agere contra spiritũ sanctũ, qui loquebatur per os prophetaz. Cum autem ita spernerent celeste dei regnum, nihilominus tamen semper possidere uoluissent locum Amorraei terrenũ. Profecto supernã iustitiã nõ sic erat complacitũ. Sed quid? Continuo sequitur. **L. Ecce ego stridebo subter uos, sicut stridet plaustrum onustũ sceno, & peribit fuga a ueloce, & fortis non obtinebit uirtutẽ suã, & robustus non saluabit animã suã, & tenens arcũ non stabit, & uelox pedibus suis non saluabitur, & ascensor equi non saluabit animã suã, & robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit dominus.** Breuiter etã dicit, Ecce ego stridebo subter uos, sicut stridet plaustrũ onustũ sceno, illud innuit qd̄ retinere nõ queant, illũ iã sãpedictũ Amorraei locũ, sed trans migrare debeat ad aliũ: qm̄ cõtempserũt illud qd̄ melius est dei regnũ: sicut fenũ succisum plaustrũq; impositũ ad cõburendũ, eo q̄ sit aridũ: & nullũ ex rore cœli iã possit concipere, uel reddere florẽ aut fructũ. Porro, plaustrũ stridens, eo ipso q̄ stridet & longe exululat, semetipsum onere p̄grauatũ esse indicat. Illud ergo per hãc similitudinẽ significare uidet, qd̄ quãdãcũq; Iſrahel succidatur, & de terra sua transferat, taliter fiat, ut sciant gẽtes longe per circuitũ, qd̄ sic eius promeruit iniquitas. Vnde ad Salomonẽ de hmõĩ loques dñs. Ois (inquit) qui trãserit, stupebit, & sibilabit, & dicit. Quare sic fecit dñs terrã huic, & domui huic? Et respondebũt. Quia dereliquerunt dñm deũ suũ, qui eduxit patres eorũ de terra Aegypti, & secuti sunt deos alienos, & adorauerũt eos & coluerunt, iccirco induxit super eos dñs omne malũ hoc. Nimirũ hoc est dominũ quasi plaustrũ onustũ sceno stridere, & causas excidij uel captiuitatis illorũ latere non sinere. ¶ Et quia plaustrũ tardius procedit, atq; iccirco citius ab insequentibus potest cõprehendi, scẽnũq; cõprehensum facile est dispergi aut etiã igne succedi, peribit (ait) fuga a ueloce, & fortis nõ obtinebit uirtutẽ suã. Hęc & cetera, si ad decẽ tribũ, q̄ tũc imminabat, captiuitatẽ respicimus, singula de singulis taliter intelligenda tradũtur. ¶ Peribit fuga a ueloce, quẽ Hebræi Hieroboã filiũ Nabath intelligũt, qui prius in Aegyptũ fugerat. Hic aut nõ ipsos principes, sed domos eorũ & sobolẽ accipiamus. Et fortis nõ obtinebit uirtutẽ suã. Fortẽ Baasa interpretãt, q̄ fuit ad bella p̄optissimũ, et robustus nõ saluabit animã suã, hũc Amri sentiũt. Et tenens arcũ nõ stabit, de Iehu filio Nãsi, q̄ loram regẽ Iſrahel sagitta percussit, dictũ putant. Et uelox pedib; suis nõ saluabitur, Mahen intelligũt, qui frustra festinãs regi Assyriorũ dona direxit. Et ascensor equi nõ saluabit animã suã: Hũc Phacæz filiũ Romeliã interpretãtur, qui iuncto sibi Syro, sub rege Achaz Iudæ, multa uastauit. Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit dominus, solus Osee, qui ultimus rex decẽ tribũ fuit, & errantẽ populũ ad dei cultũ reuocare conatus est, quasi nudus egredietur de incendio. Nudũ aut uocat, quia sub ipso decem tribus capti sunt: Hoc Hebræi autumant, ait beatus Hieronymus. ¶ Cæterũ si ista quoq; referre cupimus ad tẽpus illud, quod propheta prospiciens in initio dixit, dominus de Syon rugiet & de

Iudæi & celestia & terræ dona amiserunt.

Plaustrum stridens. z. Para. 7

Expositio Hebræorum

4. Reg. 17. Melior expositio

COMMENT· RUPER· ABBA· LIB· II·

& de Hierusalē dabit uocē suā, scilicet ad tēpus euāgelicā p̄dicationis, qđ extrema subsecuta est captiuitas illius populi, cœtus ille pharisaicus siue Iudaicus recte cūctis denotatur nominibus istis. Ille nāq; ueraciter & pro uera similitudine, peccatis exigētibus meret scēnū dicit: falso autē & pro uana suimet æstimatione uelox, fortis, robustus, tenes arcū, uelox pedibus suis, ascēsor equi & robustus corde, ad tēpus potuit uideri. Vnde notādū & cōsideratiōe dignū est, qđ quotiēs hic malū eis intētat p̄ enuntiatiua uerba hęc, stridebo subter uos, peribit fuga, nō obtinebit fortis uirtutē, nō saluabit robustus, nō stabit tenens arcū, nō saluabitur uelox, nō saluabit ascēsor equi, fugiet robustus corde: totidē uicibus, id est octies, Vx generatiōi illi, inclamat dñs noster. Vx (inquit) uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui clauditis regnū cœloꝝ ante hoies: uæ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, q̄ comeditis domos uiduarū, oratione longa orātes: uæ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, q̄ circuitis mare & aridā, ut faciatis unū profelitū: uæ uobis duces cæci, q̄ dicitis, quicūq; iurauerit per templū, nihil est: qui autē iurauerit in auro tēpli, debet: uæ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui mūdatis qđ de foris est calicis & parapetis: intus autē pleni estis rapina & immunditia: Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, q̄ similes estis sepulchris dealbatis, q̄ à foris apparet ho minibus speciosa: intus uero plena sunt ossibus mortuorū & omni spurcitia: Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra prophetarū, & ornatis monumēta iustorū. ¶ Ecōtra respiciendū, quia totidē, id est octio uicibus sanctos suos beatificat idē dominus. Beati (inquit) pauperes spūs: Beati mites: Beati qui lugent: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiā: Beati misericordes: Beati mūdo corde: Beati pacifici: Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiā. Item damnationis infelicū quot uerba sunt. Superius digesta, stridebo subter uos, &c. totidē, id est octio beatitudinis sanctos p̄dicationes sunt, quoniā ipsoꝝ est regnū cœloꝝ, quoniā ipsi possidebunt terrā, quoniā ipsi consolabuntur, quoniā ipsi habiturabuntur, quoniā ipsi misericordiā cōsequētur, quoniā ipsi deū uidebunt, quoniā ipsi deū uocabuntur, quoniā ipsoꝝ est regnū cœlorū. ¶ Nec frustra & hic numerus octonarius in remuneratione priorū, & illic in dānatione cōsideratur impiorum: quia uidelicet utraq; pars octaua mundi ætate consummabitur, & tunc manifeste scietur, quia iudicia domini iusta & uera sunt: nec ex parte, ut nunc, sed integre cognoscetur, q̄ uero iudicio fiat uel factum sit illud, quod hactenus itidem octio uicibus ait, non conuertam eum: quæ summa trium & quatuor scelerum uindicta est.

Octo uæ contra scribas & pharisæos.
Mat. 23.

Octo beatitudines.
Math. 5

Octonarius numerus mysterium.

FINIS LIBRI PRIMI IN AMOS.

RUPER TI ABBA TIS
TVITIENSIS IN AMOS PROPHE TAM.
COMMENTARIORVM LIBER SECVNDVS.

Prover. 27

Agna ualde, & nihilominus iusta iudicia dñi, maxime circa gentē Israelitica admirāda sunt: quia uidelicet gens illa, sicut pro parte electoꝝ cūctis gentibus insignior, ita pro parte reproborū cūctis corā deo & corā hoibus facta est uilior, dānata in p̄senti q̄ in futuro seculo: & hęc iudicia sunt quidē digna admirāda, sed nō nimis importune scrutāda. Scriptū est em̄. Et q̄ nimius scrutator est maiestatis, opprimet ab ea. Quis porro nimius scrutator maiestatis ē iudicandus, nisi q̄ extra q̄ debet, maiestatem scrutat: Certus quippe est locus in q̄ tantūmodo illā scrutari nobis cōceditur, quidelicet locus sc̄tā scriptura ē. In illa & illā tantūmodo licere nobis iudicia dñi scrutari, Psalmista testat, cū dicit. In labijs meis pronūciaui oia iudicia oris tui, addēdo nāq; oris tui, cōtentū se ē indicat autoritate uel testimonio scripture sacre, quā utiq; locutū ē cor domini, & quis extra illā iudicia dñi scrutatur, nisi qui prop̄riū cordis suspitionem testatur. Talis utiq; scrutator maiestatis nimius est: unde & oppressus ab ea, diuersas & cōtrarias